

گزارش شهرآرا از ابعاد ارتباط خاص و بیعت مردم مشهد با رهبر معظم انقلاب

مشهد، شهر یاران امین انقلاب

مرتضی محمدپور

تا پیش از اوج گیری کرونا در کشور، سخنرانی های نوروزی رهبر معظم انقلاب در حرم مطهر رضوی، بارزترین مصداق ارتباط مردم مشهد با رهبر معظم انقلاب بود، دیدارهایی که با شور جوانان مؤمن و انقلابی و حضور پرشور مردم مشهد در حرم مطهر رضوی همراه بود و از این منظر شباهت هایی میان این مراسم با سخنرانی های رهبر معظم انقلاب در جمع مردم دیگر شهرستان ها وجود دارد، اما وجه تمایز و نقطه عطف ارتباط ویژه مشهدی ها با ایشان را باید از زبان سال خوردگان و قدیمی ترهای این شهر شنید. یعنی از زبان کسانی که سال ها پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، پای منبر درس و بحث رهبر معظم انقلاب نشسته بودند، با مضامین ادبی و قریحه سرشار در شعر «امین» به خوبی آشنا بودند و سخنرانی های شورانگیز این عالم انقلابی را به گوش جان شنیده بودند.

شهرآرا در گزارش خود ضمن واکاوی این موضوع، در گفت وگو با هادی داوری، تحلیلگر و کارشناس تاریخ انقلاب اسلامی، به بررسی جایگاه رهبر معظم انقلاب در میان مردم مشهد و ارتباط متقابل و بیعت مشهدی ها با ایشان از زمان انتخابشان به عنوان امام دوم انقلاب اسلامی پرداخته است.

مشهد پایگاه اصلی آقا بود

شناخت مشهدی ها از رهبر معظم انقلاب خیلی متفاوت بود و مردم این شهر خیلی بیشتر از دیگر مردم، ایشان را با همه جوانب و ابعاد شخصیتی جامعشان می شناختند. یک کارشناس حوزه تاریخ انقلاب اسلامی در این باره می گوید: حقیقت این است که مسئولیت و جایگاه سیاسی رهبر معظم انقلاب، همواره حجابی برای دیگر مراتب شخصیتی و معرفتی ایشان بوده است. مثلا رهبر معظم انقلاب از سن هفده سالگی در جلسات درس آیت ا... میلانی شرکت می کردند، درحالی که بیشتر شاگردان آن جلسات، از میان علما و شخصیت های میان سال یا سال خورده بودند. جالب است بدانید که آیت ا... میلانی دو شهریه داشتند که یکی به طور عام به همه طلاب پرداخت می شد و دومی شهریه خاص ایشان بود که فقط تعداد مشخصی از طلاب نخبه که تأییدشده آیت ا... میلانی بودند، آن را دریافت می کردند که یکی از این طلاب نخبه، رهبر معظم انقلاب بود. علاوه بر این، از آیت ا... علم الهدی نقل شده است که شیخ مرتضی حائری در جلسات درس خارج فقه خود همیشه با چند دقیقه تأخیر حاضر می شد و این درحالی بود که تقید علامه به نظم و انضباط نه تنها در حوزه خراسان، بلکه در میان همه استادان حوزوی زبانزد بود. پس از چندی، شاگردان ایشان در این جلسات لب به اعتراض گشودند و به مرحوم حائری گلایه کردند که ما همیشه در ابتدای درس خارج فقه شما دقایقی معطل می شویم و درباره علت تأخیر علامه سؤال کردند. در پاسخ، مرحوم شیخ مرتضی حائری به آنان گفت: «من شاگرد خاصی دارم که به همه شما می ارزد و علت تأخیرها هم این است که پیش از آغاز جلسات، با او گفت وگو و مباحثه می کنم.»

هادی داوری می افزاید: نعمت میرزازاده هنگامی که کتاب شعر خراسان را می نوشت، به سراغ بهترین شعرای معاصر خراسان می رفت تا بهترین اشعار آنان را به کتابش بیفزاید و به همین منظور در بسیاری از جلسات ادبی و محافل شعری سرشناس کشور شرکت می کرد و از بزرگان حوزه ادبیات درباره نخبگان شعری خراسانی سؤال می کرد. جالب است که در جلسات فرخ، آقای میرزازاده با رهبر معظم انقلاب آشنا شد و وقتی اشعار ایشان را دید، به صراحت اذعان کرد که اگر ابیات «امین» در تألیف جدید او نباشد، کتاب شعر خراسان از سروده های یک شاعر نخبه خراسانی محروم خواهد ماند. این ها نمونه های محدود از شواهدی است که دلالت بر جامعیت شخصیت و فرزانگی رهبر معظم انقلاب دارد که شاید در حجاب مسئولیت سیاسی ایشان برای همه مردم کمتر شناخته شده باشد، اما حقیقت این است که موضوع شناخت مشهدی ها از رهبر معظم انقلاب کاملا متفاوت است و به این دلیل که مشهد پایگاه اصلی حضرت آقا در همه دوران فعالیت های فرهنگی، اعتقادی و سیاسی ایشان بود، مشهدی ها همچنان آقا را از خود می دانند.

مردم مشهد، یار امین رهبر معظم انقلاب

جمعی از بازاریان مشهدی که در سال ۱۳۶۸ به قصد شرکت در مراسم ارتحال امام(ره) و البته بیعت با حضرت آقا به تهران رفتند، اعضای انجمن اسلامی اصناف و نمایندگان بازاریان و افرادی بودند که برای این سفر داوطلب شدند. تعداد آن ها هم خیلی بیشتر بود، اما به این دلیل که امکان حضور همه آن ها فراهم نبود، بزرگان بازار مشهد مانند مرحوم شمقدری یا آقای غفاریان طوسی ناچار به انتخاب شدند. جمعیتی که به تهران رفت تا در عزای امام مهربان امت بر سر و سینه بکوبد و پس از آن، با نایب برحق آن امام(ره) دست بیعت دهد، پیشگام سنتی ارزشمند شد که بر مبنای آن، نمایندگانی از نخبگان و خواص هر استان به ترتیب به تهران آمدند و با امام دوم انقلاب اسلامی بیعت کردند و این جریان تا حد زیادی توانست ارتباط متقابل و عشق مردم به جایگاه ولایت فقیه را به تصویر بکشد و دشمن را از فتنه افکنی در این عرصه ناامید کند.

این کارشناس حوزه تاریخ انقلاب درباره ارتباط خاص مردم مشهد با رهبر معظم انقلاب می گوید: مرحوم حاج علی آقا شمقدری در خاطراتش می گوید: «آقایی که صبح روز ۱۴ خرداد سال ۱۳۶۸ از نهاد ریاست جمهوری خارج شد و به مجلس خبرگان رهبری رفت، با آقایی که شب هنگام از درب مجلس خبرگان بیرون آمد، خیلی تفاوت داشت. من باور دارم که انتخاب آقا به عنوان رهبری، فقط یک انتصاب سیاسی نبود، بلکه هم زمان مسئولیتی بر دوش ایشان بار شد که در نتیجه آن، آقا سید علی خامنه ای به عنوان رهبر این نظام با آقا سید علی خامنه ای رئیس جمهور خیلی تفاوت کرده بود.» به نظر من مشهدی ها بیش از همه متوجه این تفاوت شدند. زیرا ارتباط اهالی این خطه با حضرت آقا خیلی عمیق تر از ارتباط دیگر مردم بود. درواقع مشهدی ها قلبا می دانستند که رهبر معظم انقلاب سال ها پیش از آنکه رئیس جمهور باشد یا حتی به رهبری انقلاب برگزیده شود، شرایط رهبری وولایت را در خود داشته اند.

داوری تصریح می کند: در این میان بخش درخورتوجهی از مشهدی هایی که شیفته و دلداده آقا شدند، از میان کسانی بودند که تا پیش از این، انتقاداتی را درباره ایشان مطرح می کردند و با انتخاب ایشان به عنوان رهبر انقلاب اسلامی، همگی باور داشتند که آقا از فردای روز رهبری، با منتقدانشان برخورد سخت خواهند کرد، اما شاهد بودند که ایشان تا چه حد با خلق رحمانی موضع می گرفت. به نظر من، بارزترین مظهر انصاف آقا در برخورد با منتقدان که زمینه ساز جذب حداکثری هم شد، ماجرای انتصاب جریان مدیریتی حوزه علمیه خراسان از میان علمای معارفی بود؛ یعنی کسانی که همیشه با مشی و منطق فلسفی حضرت آقا تعارض دیدگاه داشتند، اما پس از انتخاب رهبر معظم انقلاب توسط مجلس خبرگان، حضرت آقا مدیریت حوزه علمیه خراسان را به عنوان یکی از قطب های دروس حوزوی در جهان تشیع به همین افراد سپردند و این سعه صدر در برخورد با منتقدان، زمینه ساز این شد که امروزه حوزه علمیه خراسان، پایگاه تربیت طلاب و مبلغان ولایت مدار و انقلابی باشد.

به‌شیرینی یک زیارت

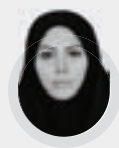
روایتی از اجرای طرح «قرار زیارت» که برای تسهیل زیارت سالمندان و نیازمندان در دهه کرامت وسعت گرفته است

عکس: داوود بهگام/ شهرآرا

هانیه فیاض

گزارش روز

از دور تعدادی از اهالی محله پنجتن را می بینم که جلوی مسجد «شهید کمالی» جمع شده اند. به دلیل ترافیک موجود در خیابان ها کمی دیر رسیده ام و به همین دلیل خودم را به سرعت به جمعشان می رسانم تا از زیارت جمعی که بناست بروند جانمانم. مثل بچه های دبستانی آن قدر منظم و مرتب درون صف سوار شدن به اتوبوس ایستاده اند که می شود ذوق و شوق زیارت را در چشمانشان دید. کودک و نوجوان، پیر و جوان همگی آمده اند تا در «قرار زیارت» این هفته راهی زیارت حرم مطهر رضوی شوند. هنوز البته نیم ساعتی به حرکت اتوبوس مانده اما همه آمده اند؛ به قول خودشان زودتر آمده اند تا از رفتن جا نمانند. جلوی اتوبوس کاغذی نصب است که روی آن نوشته شده است: «طرح قرار زیارت».

یکی از مسافران «قرار زیارت»

طرح «قرار زیارت» طرحی است که به همت معاونت گردشگری و زیارت سازمان فرهنگی و اجتماعی شهرداری و مشارکت سازمان اتوبوسرانی شهرداری مشهد از سال گذشته و برای تسهیل حضور مشتاقان زیارت امام رضا(ع)، در حرم مطهر رضوی اجرا می شود. در این طرح برای تسهیل تردد اهالی محلات به ویژه برای تردد سالمندان و سالمندان کم توان جسمی به حرم مطهر امام رضا(ع) اتوبوس ویژه زیارت در نظر گرفته شده است که برابر درخواست هیئت امنای مساجد به محلات مختلف شهر اعزام می شود. داستان از این قرار است که اتوبوس در مدت خاصی در اختیار مسجد محله قرار می گیرد و خود شهروندان هزینه رفت و برگشت اتوبوس را پرداخت می کنند. پیش تر تعداد کمتر بود اما حالا هم زمان با دهه کرامت خدمت رسانی به شهروندان بیشتر شده و آن طور که سید جلیل بامشکی، سرپرست معاونت گردشگری و زیارت سازمان اجتماعی و فرهنگی شهرداری، گفته است تعداد اتوبوس هایی که به این طرح اختصاص پیدا کرده از ۱۰ دستگاه در روزهای عادی به پانزده دستگاه افزایش پیدا کرده است. من و اهالی محله پنجتن مسافر یکی از پانزده اتوبوسی هستیم که بناست ما را در دومین روز دهه کرامت به زیارت امام مهربانی ها(ع) ببرد.

عازمان زیارت خورشید خراسان

راننده رأس ساعت ۱۶ درهای اتوبوس را باز می کند و از مردم می خواهد سوار شوند. البته خبری از من کارت و دادن کرایه نیست. گویا خیران مسجد، هزینه رفت وآمد همسایگان خود را حساب کرده اند که کسی هزینه ای نمی پردازد. همگی به نوبت سوار می شوند. کوچک ترها به بزرگ ترهایی که کهولت سن دارند یا ناتوان هستند، کمک می کنند که بالا بروند. چندین زن و شوهر مسن در قسمت جلویی اتوبوس کنار هم می نشینند و قسمت انتهای اتوبوس هم طبق روال همیشگی به بانوان تعلق دارد که خوشحالی این زیارت جمعی را پنهان نمی کنند. برخی شان فرزندی کوچک هم در آغوش دارند. طولی نمی کشد که صندلی ها پر می شوند. راننده بعد از احوال پرسی و خوشامدگویی به مسافرانش شروع به حرکت می کند. مسافران صلوات می فرستند به نیت آن هایی که این روزها بی نصیب از زیارت خورشید خراسان هستند.

زیارت را برایمان آسان کرد

میمنت خانم حدود اشصت سال دارد. دست همسرش را محکم گرفته است و با دست دیگرش دانه های تسبیحش را می چرخاند. چند وقتی است به حرم نرفته و خوشحالی اش را این گونه ابراز می کند: خدا خیرشان دهد که طرح زیارت را راه انداختند. رفت وآمد به حرم برای ما که سن و سالی داریم سخت است. باید صبر کنیم تا روزی سر فرزندانمان خلوت شود و ما را به حرم ببرند که با گرفتاری های امروز اصلا مشخص نیست کی بتوانند.

او «قرار زیارت» را تسهیل در امر زیارت خودش و همسایگانش می داند و می گوید: «این طوری بدون اینکه مزاحم کسی شویم، زودتر و راحت تر به زیارت می رویم.» حسین آقا هم در ادامه حرف های همسرش می گوید: حدود سه ماه است که به خاطر مشغله های کاری پسرم نتوانسته ایم آقا علی بن موسی الرضا(ع) را زیارت کنیم.

او با اشاره به اینکه همسرش از درد پا رنج می برد، می گوید: تا فهمیدیم که قرار است اهالی محله دسته جمعی راهی حرم شوند، خوشحال شدیم و خودمان را رساندیم. هم ساعت حرکت برایمان خیلی خوب است و هم اینکه این طور مشرف شدن به حرم آسان تر است. پیمودن مسافت زیاد برای من و همسرم سخت است.

او اضافه می کند: اگر بنا بود خودمان به حرم برویم، باید با یک ون تا میدان شهدا می رفتیم و بقیه مسیر را تا حرم یا پیاده طی می کردیم یا باید با اتوبوس و تاکسی می رفتیم که آن هم پیاده روی دارد.

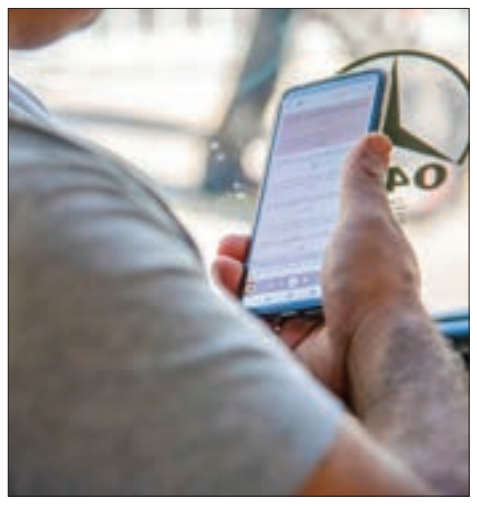
بقیه مسافران هم همین نظر را دارند، از اینکه بدون تعویض اتوبوس یا تاکسی مستقیم تا نزدیکی حرم می روند و برمی گردند، خوشحال هستند.

همت خیران و معلولانی که چشم انتظارند

اتوبوس زیرگذر پل فجر را می پیچد و وارد بولوار اول طبرسی می شود. صدیقه منتظری که رابط محله است، توضیح می دهد: محله ما سالمندان زیادی دارد که عاشق امام رضا(ع) هستند اما بعضی شان امکان زیارت مرتب حرم مطهر را ندارند. برای همین چند وقت قبل به اتوبوس رانی درخواست دادیم که اتوبوسی در اختیار ما قرار دهد تا بتوانیم سالمندان و افراد نیازمند محله را راهی زیارت آقا علی بن موسی الرضا(ع) کنیم. چند هفته قبل با ما تماس گرفتند و اعلام کردند که اتوبوس رانی با درخواست شما موافقت کرده است و بناست به صورت رایگان اتوبوسی در اختیار شما قرار گیرد. هفته نخست اتوبوس رایگان آمد و خوشبختانه با استقبال اهالی محله روبه رو شد. اما هفته بعد همچنان اشتیاق اهالی پابرجا بود و امکان در اختیار گرفتن رایگان اتوبوس را هم نداشتیم. اهالی محله به این دلیل که باید هزینه ای پرداخت می کردند که از توان مالی خیلی از آن ها خارج بود، در برنامه هفته گذشته شرکت نکردند. حالا خوشبختانه یکی از خیرین هزینه سفر صد نفر را بر عهده گرفته است، تا مردم به زیارت امام مهربانی ها(ع) مشرف شوند و این محله که بیشترشان استطاعت مالی ندارند بتوانند حرم امامشان را زیارت کنند.

او به استمرار این طرح تأکید و درخواست می کند که با شرایطی مهیا شود که خیران هزینه اتوبوس اهالی محلات حاشیه نشین همچون پنجتن را پرداخت کنند یا خود اتوبوس رانی هفته ای یک بار یک دستگاه اتوبوس را به صورت رایگان در اختیار آن ها قرار دهد.

رابط محله پنجتن به تمایل معلولان و توان یابان برای شرکت در این برنامه اشاره می کند و ادامه می دهد: گروهی داریم با عنوان «خیران بی ریا» که هفتاد خانوار دارای فرزند یا سرپرست معلول را توسط آن ها تحت پوشش قرار داده ایم. خوشبختانه با کمک های مردمی توانسته ایم برای خدمات درمانی، تهیه دارو، پوشاک، خوراک، ازدواج، تهیه جهیزیه و... کمک حال این عزیزان باشیم. متأسفانه با شیوع کرونا، میزان کمک به معلولان به یک سوم کاهش یافت و دیگر نتوانستیم مانند گذشته به آن ها خدمت کنیم. اکنون که طرح «قرار زیارت» در حال اجراست، بسیاری از معلولان محله خواسته اند که شرایط را طوری فراهم کنیم تا آن ها هم بتوانند ما را همراهی کنند. برای همین ما تقاضا داریم در این طرح به معلولانی که مدت هاست نتوانسته اند آقا علی بن موسی الرضا(ع) را زیارت کنند، توجه ویژه ای شود و اتوبوس هایی را در اختیار ما قرار دهند تا بتوانیم آن ها را با ویلچر به داخل اتوبوس بیاوریم.

خوشامد حرم به زائران دهه کرامت

اتوبوس راهیان «قرار زیارت» به مقصد می رسد. دیدن گنبد و گلدسته های حرم مطهر رضوی حال مسافران را دگرگون کرده است. همگی به گنبد خیره شده اند و هرکس راز و نیازی دارد. اعلام می شود که اگر کسی در طول مسیر زیارت از گروه جدا شد، رأس ساعت ۱۸:۳۰ خودش را به همین ورودی برساند تا جا نماند و همه با هم برگردند.

راهی زیارت می شویم. راستش من هم خوشحالم که چنین توفیقی نصیبم شده است که با مردمی مهربان و رنج دیده به پابوسی ضامن آهو(ع) بیایم. پس از گیت بازرسی دوباره دور هم جمع می شویم. حس شعف و شادمانی را می توان در چهره تک تک زائران گروه دید. از آن ها می خواهم که نخست عکس دسته جمعی بگیرم و بعد وارد صحن شویم. بی چون وچرا می پذیرند.

معمولا در هر قرار یکی از اهالی خود محله یا روحانی مسجد در مسیر چاووش خوانی می کند اما حالا دهه کرامت است و تفاوت قرار زیارتش با دیگر ایام همین است که خود آستان قدس یک روحانی را همراه گروه های مردمی می کند. سوای آن با اهدای یک بسته کوچک حاوی نقل ونبات متبرک به آن ها خوشامد می گوید.

تسهیل زیارت های دشوار

قبل از ورود به صحن فرصتی مهیا می شود تا با چند نفر دیگر از زائران محله پنجتن صحبت کنم. همراه یکی از مردان گروه می شوم. از ناحیه پا می لنگد و گویا پایش آسیب دیده است اما تلاش می کند از جمع عقب نماند. خودش را یونس معرفی می کند و می گوید جانباز است. او خیلی از اجرای این طرح رضایت دارد و می گوید: خدا باعث و بانی این طرح را حفظ کند که سبب شد من و خانواده ام به زیارت مشرف شویم.

آقا یونس ادامه می دهد: با وضعیت جسمانی من، رفت وآمد برایم با وسایل نقلیه عمومی خیلی سخت است. اما اکنون خیلی راحت از جلوی خانه ام که در نزدیکی مسجد است، سوار اتوبوس شدم و بدون هیچ مسیر پیاده روی ای به حرم رسیدم.

او حرفش را با یک تعریف از «قرار زیارت» تمام می کند و می گوید: قطعا نوع زیارت کردن را تسهیل و آسان کرده است اما ای کاش در طول مسیر رسیدن به حرم هم یک مداح ما راهمراهی می کرد تا دل هایمان آماده زیارت امام رضا(ع) شود.

ای کاش این زیارت ها همیشگی باشد

کمی جلوتر و کنار درب ورودی صحن خانمی تقریبا میان سال از اهالی پنجتن ایستاده و مشغول زمزمه دعایی است. با چادر گوشه چشم نمناکش را پاک می کند. آن قدر غرق در راز و نیاز است که دلم راضی نمی شود خلوتش را به هم بزنم. سرم را می چرخانم و کودکانی را می بینم که خوشحال مشغول دویدن در حیاط صحن هستند. یکی شان نوه طیبه خانم است که همراه خودش در اتوبوس ردیف آخر نشسته بود. طیبه خانم دستش را می گیرد و در حالی که سعی می کند او را کنارش آرام نگه دارد، می گوید: هفته پیش، سر نماز مسجد بودیم که اعلام کردند هرکس دوست دارد می تواند در طرح قرار زیارت شرکت کند و همراه اهالی محله با اتوبوس هایی که در نظر گرفته می شود، راهی حرم امام رضا(ع) شود. من خودم دو فرزند معلول در خانه دارم و نمی توانم آن ها را تنها بگذارم برای همین مدت ها بود که به حرم نیامده بودم. تا موضوع را شنیدم دلم برای حرم پر کشید. گفتم از این فرصت استفاده کنم، چون زیارت دسته جمعی حال و هوای دیگری دارد. فرزندانم را به دخترم سپردم و امروز با نوه ام به زیارت آمدم.

بغضش می ترکد و میان گریه می گوید: از زمانی که کرونا اوج گرفته است توفیق زیارت را از دست داده ام و حالا خیلی خوشحالم. ای کاش این زیارت ها همیشگی باشد.

طیبه خانم سرش را می کشد زیر چادر و شانه هایش می لرزد. از او دور می شوم و می گذارم در قرار زیارتش با امام رضا(ع) خلوت کند.